Paul Csavdari

O teologie răsturnată prin mitologizare

De ce teologia lui Pavel e străină iudaismului

Când am citit Matei 9:13 („Milă voiesc, nu jertfă”) și Romani 3:20 („nimeni nu va fi socotit neprihănit prin faptele Legii”), am observat o ruptură profundă. În iudaism, omul, creat după chipul lui Dumnezeu (Gen 1:26-27), se curăță de păcate prin pocăință și ritual, în ordinea: păcat, pocăință, jertfă. Pavel, însă, răstoarnă totul: jertfa lui Isus vine prima, urmată de pocăință și transformare.

Cred că această inversare, combinată cu mitologizarea lui Isus și introducerea pacatului strămoșesc, face teologia lui Pavel străină iudaismului tradițional. Bazându-se pe influențe grecești și mituri din Septuaginta (LXX, Alexandria, circa 280 î.Hr.), Pavel creează o teologie hibridă, care evită să vadă crucificarea ca simplă crimă sau pedeapsă. În acest articol, explorez cum această teologie se rupe de iudaism, folosind texte biblice și raționament independent.

Inversarea ordinii: De la pocăință la jertfă

Iudaismul urmează un proces clar: omul păcătuiește, se pocăiește, apoi aduce o jertfă ritualică.

- Ezechiel 18:30 „Pocăiți-vă și întoarceți-vă de la toate fărădelegile voastre”
- Osea 6:6 „Milă voiesc, nu jertfă”

Da, pocăința e cheia, iar jertfa e un simbol secundar. De exemplu, în Leviticul 1:4 unde avem porunca: „Să-și pună mâna pe capul animalului... și va face ispășire”, omul inițiază ritualul, dedicând animalul pentru curățire - „kipper” – o purificare ritualică. Ordinea e clară: păcatul declanșează pocăința, iar jertfa confirmă angajamentul față de legământ (Deut 30:19: „Alege viața”).

Pavel, însă, inversează totul. În teologia sa, jertfa lui Isus vine prima, ca act divin:

- Romani 5:8 „Pe când eram noi încă păcătoși, Cristos a murit pentru noi”. Abia apoi urmează pocăința și „nașterea din nou”.
- Ioan 3:3: „Dacă un om nu se naște din nou, nu poate vedea Împărăția lui Dumnezeu”.

De aceea, pentru Pavel, Evanghelia lui devine motorul: pacatosul „vede” mai întâi jertfa, apoi mărturisește:

- Romani 10:9: „Dacă mărturisești cu gura ta pe Isus ca Domn”.

Această răsturnare schimbă totul: în loc ca omul să inițieze curățirea, Dumnezeu impune jertfa, ca în miturile grecești unde zeul decide arbitrariul (ex. Artemis în Ifigenia, Euripide, sec. V î.Hr.).

Legea: Suficientă sau insuficientă?

Evident că diferența dintre iudaism și Pavel ține de rolul Legii. În VT, Legea e suficientă pentru viață.

- Deuteronom 30:19 „Alege viața, ca să trăiești tu și sămânța ta”
- Ezechiel 18:20 „sufletul care păcătuiește, acela va muri”

Lgea arată că omul, curat la bază, se curăță prin pocăință și respectarea Legii. Ritualurile (ex. Lev 16:21-22, țapul Azazel) sunt simbolice, sprijinind responsabilitatea individuală. Iudaismul nu vede păcatul ca o esență ereditară, ci ca un accident ocazional, reparabil prin alegere.

Pavel, însă, declară Legea „insuficientă”:

- Romani 3:20 „nimeni nu va fi socotit neprihănit prin faptele Legii”.

Pentru el, păcatul e ereditar (Romani 5:12: „printr-un singur om păcatul a intrat în lume”), o stare universală care cere o jertfă universală (Isus). Legea doar „arată” păcatul (Romani 3:20), dar nu-l curăță, pentru că omul e decăzut din naștere. Această idee e străină iudaismului, care nu cunoaște pacatul strămoșesc. Iudeii, chiar și astăzi, văd Legea ca drum spre curățire, nu ca obstacol.

Pacatul strămoșesc: Un import grecesc

Așadar pacatul strămoșesc e o piatră de temelie pentru teologia lui Pavel, dar absent în iudaism.

- Ezechiel 18:20 clarifică: „sufletul care păcătuiește, acela va muri; fiul nu va purta nelegiuirea tatălui”.

În VT, omul e responsabil individual, fără vreo decădere ereditară.

Pavel, însă, introduce pacatul strămoșesc în Romani 5:12 („printr-un singur om păcatul a intrat în lume”), bazându-se pe miturile din Geneza, exact acel „pachet mitologic” care, așa cum am arătat în alte articole, a fost introdus în Alexandria (circa 280 î.Hr.) pentru a armoniza iudaismul cu miturile grecești.

Dar, surpriză!... Până în ziua de azi, iudeii tradiționali au tratat acest pachet mitologic din Geneza ca literatură, nu teologie. De aceea, iudeii resping pacatul strămoșesc, știind că e un import elenistic, influențat de dualismul grecesc bine/rău.

Însă exact acest concept justifică nevoia de jertfă universală la Pavel. Dacă păcatul e ereditar, curățirea punctuală din VT nu e de ajuns; e nevoie de o transformare radicală, posibilă doar prin

jertfa lui Isus (Romani 5:18: „prin neascultarea unui singur om, cei mulți au fost făcuți păcătoși”). În iudaism, însă, omul rămâne curat la bază (Gen 1:26-27) și se curăță prin pocăință.

Mitologizarea lui Isus: Un „semi-zeu” grecesc

Am observat că Pavel transformă pe Isus din Mesia uman (Isaia 11:1-2) într-un „semi-Zeu”, influențat de filosofia grecească. În Ioan 1:1 („La început era Cuvântul”), Isus e Logosul, un concept grecesc (principiu cosmic, ca la Heraclit). În Ioan 1:14 („Cuvântul S-a făcut trup”), întruparea sugerează o natură divinoumană, străină VT-ului. Romani 5:18 („prin dreptatea unui singur om, neprehănirea care dă viață s-a dat tuturor”) îl face pe Isus „al doilea Adam”, inversând căderea din Geneza 3. Aceste idei ies din iudaism, unde Mesia e un rege uman, nu semi-Zeu.

Devine clar că această mitologizare e intenționată. Pavel, educat în Tars (Fapte 22:3), un oraș elenizat, era familiar cu concepte ca „thysia” (jertfă) și „hilaskomai” (împăcare). Folosind „hilasterion” (Romani 3:25), el importă un sens grecesc – „împăcare prin sânge” – din inscripții elenistice (ex. altare votive, Brill, „Hellenistic Inscriptions”, 2024). Asta face din Isus o figură mitologică, similară eroilor greci (ex. Hercule), nu un Mesia iudaic.

Motivul sintezei: Evitarea crimei sau pedepsei

De ce a facut Pavel asta? Eu cred că Pavel a construit această teologie hibridă pentru a evita cele două interpretări ale crucificării:

- **Crimă**: Isus e ucis de lideri (Matei 21:39: „l-au aruncat afară din vie și l-au omorât”; Dacă e crimă, crucificarea nu e plan divin.
- **Pedeapsă corectă**: Dacă Isus a fost pedepsit coret pentru pretenții mesianice false, liderii sunt justificați.

Pavel însă creează o sinteză: Isus moare ca parte a unui plan divin, ca jertfă universală (Romani 5:8). Mitologizarea lui ca „semi-zeu” (Logos, întrupare) și introducerea pacatului strămoșesc justifică această jertfă, transformând o crimă într-un act cosmic.

Iudaismul știe: Miturile sunt de import

Însă iudeii, chiar și astăzi, resping pacatul strămoșesc și ideea de jertfă divină, știind că miturile din LXX (ex. Geneza 3, 22) sunt importuri elenistice. Aceste texte au fost adăugate pentru a armoniza iudaismul cu mitologia greacă, dar nu definesc teologia iudaică. De exemplu, Ieremia 7:31 („așa ceva nu Mi-a trecut prin minte”) condamnă jertfele umane, contrazicând ideea de „substitutio” divină. Iudaismul păstrează responsabilitatea individuală (Ezechiel 18:20) și curățirea prin pocăință (Osea 6:6), fără nevoie de o jertfă universală.

Rolul Evangheliei lui Pavel

Evanghelia lui Pavel e esențială în teologia sa pentru că doar „vederea” jertfei (Isus) declanșează pocăința. În iudaism, omul se pocăiește, apoi aduce jertfa (Lev 1:4). La Pavel, jertfa e „motorul” transformării, ceea ce face ca Legea să pară secundară. Această inversare e un alt semn clar al influenței grecești, unde zeii inițiază acțiunea (ex. Artemis în Ifigenia).

Tensiunea în NT: Isus vs. Pavel

Această inversare crează un conflict în NT:

- Isus și ucenicii: **Pocăința** e centrală (Matei 3:2: „Pocăiți-vă”; Matei 9:13: „Milă voiesc”). Moartea lui Isus e crimă (Marcu 8:31: „Fiul Omului va fi dat în mâinile oamenilor, și Îl vor omorî”), iar învierea e triumf peste injustiție, nu jertfă cosmică.
- Pavel: Isus e **jertfă** divină (Evrei 10:10: „am fost sfințiți prin jertfa trupului lui Isus”). În Romani 3:25 („hilasterion”) Pavel importă un sens grecesc, străin VT-ului.

Ioan 1:29 („Mielul lui Dumnezeu”) e ambiguu: în contextul lui Ioan Botezătorul (Matei 3:2), sugerează curățire iudaică (Lev 16:22), dar redactarea tardivă (90-100 d.Hr.) îl aliniază cu teologia lui Pavel.

Concluzie: Spre o teologie a legământului

Teologia lui Pavel, cu inversarea ordinii (jertfă înainte de pocăință), pacatul strămoșesc și mitologizarea lui Isus, e o creație hibridă, influențată de filosofia grecească. Iudaismul, cu Legea ca drum al curățirii și omul responsabil (Deut 30:19), oferă o teologie coerentă, fără paradoxuri. Alegând această cale, recuperăm legământul și responsabilitatea umană.